

PROGRAMOVACÍ JAZYKY

Adam Klepáč

7. ledna 2024

OBSAH

Počítačový program

Programovací jazyky

Počítačový program

Co je počítačový program?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat.

Co je počítačový program?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*.

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- Datové a paměťové
  - **SET** – nastaví registr na konkrétní hodnotu;

Co je počítačový program?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Datové a paměťové**
  - **SET** – nastaví registr na konkrétní hodnotu;
  - **COPY** (též **MOVE**) – zkopiuje data z registru nebo místa v paměti do registru nebo místa v paměti;

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Datové a paměťové**

- **SET** – nastaví registr na konkrétní hodnotu;
- **COPY** (též **MOVE**) – zkopíruje data z registru nebo místa v paměti do registru nebo místa v paměti;
- **READ/WRITE** – přečti/zapiš data z připojeného/na připojené zařízení.

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Výpočetní a logické**
  - **ADD/SUBTRACT/MULTIPLY/DIVIDE** – provede danou aritmetickou operaci na hodnoty ve dvou registrech a výsledek uloží opět do registru;

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Výpočetní a logické**
  - **ADD/SUBTRACT/MULTIPLY/DIVIDE** – provede danou aritmetickou operaci na hodnoty ve dvou registrech a výsledek uloží opět do registru;
  - **AND/OR/NOT** – provede danou logickou operaci na hodnoty ve dvouregistrech (v případě **AND** a **OR**) nebo jednom registru (v případě **NOT**) a výsledek uloží do registru;

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Výpočetní a logické**
  - **ADD/SUBTRACT/MULTIPLY/DIVIDE** – provede danou aritmetickou operaci na hodnoty ve dvou registrech a výsledek uloží opět do registru;
  - **AND/OR/NOT** – provede danou logickou operaci na hodnoty ve dvouregistrech (v případě **AND** a **OR**) nebo jednom registru (v případě **NOT**) a výsledek uloží do registru;
  - **COMPARE** – porovná hodnoty ve dvouregistrech a výsledek uloží do registru;

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Výpočetní a logické**
  - **ADD/SUBTRACT/MULTIPLY/DIVIDE** – provede danou aritmetickou operaci na hodnoty ve dvou registrech a výsledek uloží opět do registru;
  - **AND/OR/NOT** – provede danou logickou operaci na hodnoty ve dvouregistrech (v případě **AND** a **OR**) nebo jednom registru (v případě **NOT**) a výsledek uloží do registru;
  - **COMPARE** – porovná hodnoty ve dvouregistrech a výsledek uloží do registru;
  - instrukce související s aritmetikou plovoucího bodu (floating-point).

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Řídící**
  - **BRANCH** (též **JUMP**) – přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;

CO JE POČÍTAČOVÝ PROGRAM?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Řídící**
  - **BRANCH** (též **JUMP**) – přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;
  - **CONDITIONALLY BRANCH** – je-li daná podmínka splněna, přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;

Co je počítačový program?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Řídící**
  - **BRANCH** (též **JUMP**) – přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;
  - **CONDITIONALLY BRANCH** – je-li daná podmínka splněna, přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;
  - **INDIRECTLY BRANCH** – přečti adresu z daného místa (paměť, registr, ...) a vykonej instrukce na této adrese;

Co je počítačový program?

Počítačový program je sada instrukcí (uložená ve vnitřní paměti), kterou má CPU vykonat. Popis a způsob zápisu instrukcí, které CPU umí vykonat, je určen jeho *instrukční sadou*. Instrukce společné většině instrukčních sad jsou:

- **Řídící**
  - **BRANCH** (též **JUMP**) – přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;
  - **CONDITIONALLY BRANCH** – je-li daná podmínka splněna, přesuň se na jinou adresu v paměti a vykonej instrukce tam;
  - **INDIRECTLY BRANCH** – přečti adresu z daného místa (paměť, registr, ...) a vykonej instrukce na této adrese;
  - **CALL** – proved instrukce mezi danými adresami v paměti, po vykonání se vrát zpět a pokračuj další instrukcí.

PROGRAMOVACÍ JAZYKY

CO JE PROGRAMOVACÍ JAZYK?

Programovací jazyk je způsob zápisu počítačového programu, který je blíže lidskému jazyku než program psaný čistě v CPU instrukcích.

CO JE PROGRAMOVACÍ JAZYK?

Programovací jazyk je způsob zápisu počítačového programu, který je blíže lidskému jazyku než program psaný čistě v CPU instrukcích. Programovací jazyk (stejně jako lidský) je popsán svoji

- **formou/syntaxí** – způsobem zápisu,

CO JE PROGRAMOVACÍ JAZYK?

Programovací jazyk je způsob zápisu počítačového programu, který je blíže lidskému jazyku než program psaný čistě v CPU instrukcích. Programovací jazyk (stejně jako lidský) je popsán svoji

- **formou/syntaxí** – způsobem zápisu,
- **sémantikou** – významem slov (posloupností symbolů).

CO JE PROGRAMOVACÍ JAZYK?

Programovací jazyk je způsob zápisu počítačového programu, který je blíže lidskému jazyku než program psaný čistě v CPU instrukcích. Programovací jazyk (stejně jako lidský) je popsán svoji

- **formou/syntaxí** – způsobem zápisu,
- **sémantikou** – významem slov (posloupností symbolů).

Každý programovací jazyk potřebuje bud' svůj (aspoň jeden) **překladač** (compiler) nebo **interpret** (interpreter), aby v něm psané programy mohly být vykonány CPU jako sady základních instrukcí.

SYNTAX PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Syntax programovacího jazyka je obvykle definována přes **regulární výrazy** (pro lexikální strukturu) a tzv. **Backusovou-Naurovou formou** (pro gramatickou strukturu).

SYNTAX PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Syntax programovacího jazyka je obvykle definována přes **regulární výrazy** (pro lexikální strukturu) a tzv. **Backusovou-Naurovou formou** (pro gramatickou strukturu). Příklad syntaxe velmi jednoduchého programovacího jazyka může vypadat takto:

```
expression ::= atom | list\\
atom      ::= number | symbol\\
number    ::= [+ -]?[‘0’-‘9’]+\\
symbol    ::= [‘A’-‘Z’ ‘a’-‘z’].*\\
list      ::= ‘(’ expression* ‘)’
```

SÉMANTIKA PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Významovou stránku programovacího jazyka je obecně mnohem těžší formalizovat.

SÉMANTIKA PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Významovou stránku programovacího jazyka je obecně mnohem těžší formalizovat. Obvykle se skládá ze dvou částí:

- **statická sémantika** – omezení na strukturu „vět“, která je obtížné nebo nemožné definovat v rámci syntaxe.

SÉMANTIKA PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Významovou stránku programovacího jazyka je obecně mnohem těžší formalizovat. Obvykle se skládá ze dvou částí:

- **statická sémantika** – omezení na strukturu „vět“, která je obtížné nebo nemožné definovat v rámci syntaxe.

U většiny programovacích jazyků například udává, že proměnné musejí být inicializovány před použitím nebo že dvě různé větve stejné podmínky musejí být podmíněny různými výroky.

SÉMANTIKA PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Významovou stránku programovacího jazyka je obecně mnohem těžší formalizovat.
Obvykle se skládá ze dvou částí:

- **dynamická sémantika** – definuje způsob, jakým se mají interpretovat (v CPU instrukcích) konkrétní věty.

SÉMANTIKA PROGRAMOVACÍHO JAZYKA

Významovou stránku programovacího jazyka je obecně mnohem těžší formalizovat.
Obvykle se skládá ze dvou částí:

- **dynamická sémantika** – definuje způsob, jakým se mají interpretovat (v CPU instrukcích) konkrétní věty.

Například udává, že

```
if x < 0:  
    print("x is less than 0.")
```

má podmínečně skočit, kde je uložen program `print("x is less than 0.")`, vykonat ho, pak se vrátit a pokračovat další instrukcí.

DATOVÉ TYPY

Každé datum, které ukládáte přes programovací jazyk, má konkrétní **typ** – např. celé číslo, desetinné číslo, string, pole apod.

DATOVÉ TYPY

Každé datum, které ukládáte přes programovací jazyk, má konkrétní **typ** – např. celé číslo, desetinné číslo, string, pole apod.

Datové typy jsou pro moderní programovací jazyky v podstatě nezbytné, protože zjednodušené syntaxe je dosaženo na úkor přesnosti vyjádření instrukcí.

DATOVÉ TYPY

Každé datum, které ukládáte přes programovací jazyk, má konkrétní **typ** – např. celé číslo, desetinné číslo, string, pole apod.

Datové typy jsou pro moderní programovací jazyky v podstatě nezbytné, protože zjednodušené syntaxe je dosaženo na úkor přesnosti vyjádření instrukcí.

Mnoho programovacích jazyků již docílilo kompletní automatizace správy paměti (např. JavaScript, Python, C# apod.)

DATOVÉ TYPY

Programovací jazyky můžeme rozdělit do kategorií podle toho, jak zacházejí s datovými typy:

DATOVÉ TYPY

Programovací jazyky můžeme rozdělit do kategorií podle toho, jak zacházejí s datovými typy:

- **netypované jazyky** – programovací jazyky **bez datových typů**, programátor tedy provádí operace přímo na uložená data (posloupnosti 1 a 0). Sám musí vědět, co daná posloupnost znamená. V podstatě pouze nejstarší jazyky, nebo obecně jazyky velmi blízko strojovému kódu (instrukce psané přímo v 0 a 1), jsou netypované.

DATOVÉ TYPY

Programovací jazyky můžeme rozdělit do kategorií podle toho, jak zacházejí s datovými typy:

- **netypované jazyky** – programovací jazyky **bez datových typů**, programátor tedy provádí operace přímo na uložená data (posloupnosti 1 a 0). Sám musí vědět, co daná posloupnost znamená. V podstatě pouze nejstarší jazyky, nebo obecně jazyky velmi blízko strojovému kódu (instrukce psané přímo v 0 a 1), jsou netypované.
- **typované jazyky** – programovací jazyky, kde každé v paměti uložené datum má jasně přiřazený typ. Datový typ bývá obvykle uložen v několika prvních bitech samotného data. To znamená, že třeba posloupnost 01001011 bude v programovacím jazyku interpretována podle toho, jaké bity jí předchází.

TYPOVANÉ JAZYKY

Typované programovací jazyky pak můžeme ještě rozdělit podle toho, jestli nutí programátora typy deklarovat či nikoliv.

TYPOVANÉ JAZYKY

Typované programovací jazyky pak můžeme ještě rozdělit podle toho, jestli nutí programátora typy deklarovat či nikoliv.

- **staticky typované** jazyky vyžadují u inicializace každé proměnné explicitně vypsat její typ. Jejich syntaxe zakazuje používat operace na datové typy, pro které nebyly definovány.

TYPOVANÉ JAZYKY

Typované programovací jazyky pak můžeme ještě rozdělit podle toho, jestli nutí programátora typy deklarovat či nikoliv.

- **staticky typované** jazyky vyžadují u inicializace každé proměnné explicitně vyspat její typ. Jejich syntaxe zakazuje používat operace na datové typy, pro které nebyly definovány.
- **dynamicky typované** jazyky nevynucují explicitní vypsání typu a často se typ proměnné za běhu programu mění. Kompatibilita operací s typem proměnné se ověřuje až za překladu nebo interpretace.

Rozšířené programovací jazyky

1. **Python** (dynamicky typovaný, překládaný i interpretovaný) – víceúčelový programovací jazyk. Používá se hlavně na
  - datovou analýzu a vývoj umělé inteligence,
  - vývoj webových aplikací,
  - testování a simulaci chování softwaru.

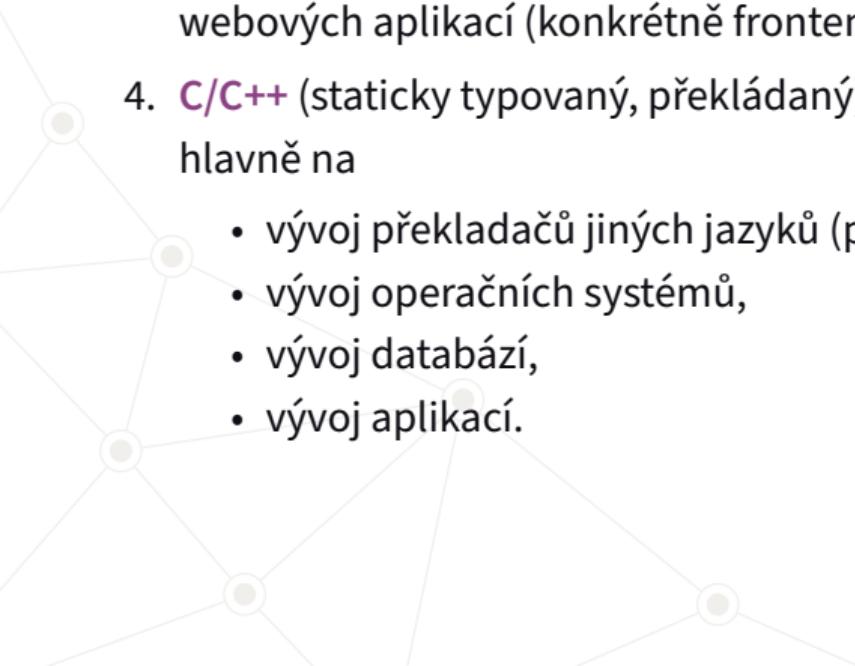
Rozšířené programovací jazyky

1. **Python** (dynamicky typovaný, překládaný i interpretovaný) – víceúčelový programovací jazyk. Používá se hlavně na
  - datovou analýzu a vývoj umělé inteligence,
  - vývoj webových aplikací,
  - testování a simulaci chování softwaru.
2. **Java** (staticky typovaný, překládaný i interpretovaný) – používaný hlavně na
  - vývoj mobilních aplikací,
  - vývoj clouдовých služeb,
  - chatboty a marketing,
  - rozsáhlé webové aplikace.

Rozšířené programovací jazyky

3. **JavaScript** (dynamicky typovaný, interpretovaný) – hlavní využití JS je ve vývoji webových aplikací (konkrétně frontendu = toho, co vidí uživatel).

Rozšířené programovací jazyky

-
3. **JavaScript** (dynamicky typovaný, interpretovaný) – hlavní využití JS je ve vývoji webových aplikací (konkrétně frontendu = toho, co vidí uživatel).
  4. **C/C++** (staticky typovaný, překládaný) – extrémně rychle překládaný jazyk, používaný hlavně na
    - vývoj překladačů jiných jazyků (překladá například Python),
    - vývoj operačních systémů,
    - vývoj databází,
    - vývoj aplikací.